

Gondoskodó, esélyteremtő államot!

A Magyar Szocialista Párt a szociálpolitikát olyan szélesen értelmezett társadalompolitikának tekinti, feladata a társadalom integrálódásának biztosítása, illetve a társadalomban jelenlévő indokolatlan és túlzott egyenlőtlenségek csökkentése. A szociálpolitika ugyanakkor olyan intézményrendszer is, amely kielégít piaci mechanizmusok révén nem megfelelően biztosítható szükségleteket. Túlnyomórészt az állami elosztás, illetve újraelosztás eszközeivel működik, viszonylag önálló intézményrendszerek együtteseként. Mivel szerteágazó társadalmi feladatrendszerekről van szó, ezért a szociálpolitikai programunk együtt kezelendő az egészségügyre, az oktatáspolitikára, a nyugdíjpolitikára, a lakhatásra, a bérpolitikára és az adózásra vonatkozó javaslatainkkal.

Aki szegény volt, az még szegényebb lett

A Fidesz-KDNP-kormány következetesen csak azokat támogatta az elmúlt tíz évben, akik maguk is boldogulnak, és következetesen elzárkózott attól, hogy azoknak segítsen, akik rászorulnak, miközben ma a gyerekek felét a mindennapos megélhetési gondokkal küzdő családok egyharmadában nevelik. A COVID-19 járvány gazdasági hatása még ennél is több családot érint tragikusan, akiknek nincs tartalékuk és az ő munkaerőpiaci helyzetük a legbizonytalanabb.

2009-ben és 2010-ben még a költségvetési kiadások 57%-át tették ki az oktatási, egészségügyi és szociális kiadások, de e mutató az utóbbi 10 évben jelentősen csökkent, és immár nem éri el az 50 százalékot sem. Bár oktatásra kis mértékben – részben az egyházi intézmények támogatása miatt – az Európai Unió átlagát meghaladóan költ Magyarország (5,1% kontra 4,7%), egészségügyre közel 2,5 százalékkal, szociális támogatásokra pedig több mint 5 százalékkal kevesebbet fordít a GDP arányában, mint az EU-tagországok átlagosan.

A szociális szempontok mellőzése a Fidesz-KDNP-kormány részéről különösen szembeűnő annak tükrében, hogy Magyarországon az EU-s átlaghoz és a visegrádi országokhoz viszonyítva is kimagasló a lakhatási szegénység mértéke. 2017-ben a lakosság 15%-át érintette ez a probléma, ugyanez Lengyelországban 9%, Szlovákiában 5%, Csehországban pedig csak 2% volt. Magyarországon a legmagasabb a lakhatási egyenlőtlenség is: a legszegényebbek lakhatási kiadásai a teljes jövedelmüknek 2,2-2,5-ször akkora részét teszi ki, mint a jobb anyagi helyzetű csoportoknak. 2020-ban a rászorultság alapú lakhatási

támogatások (41 milliárd forint) hétszeresét költötte a Fidesz-KDNP-kormány nem szociális lakhatási támogatásra (közel 300 milliárd forintot).

A szociális védőhálót meggyengítette a Fidesz-KDNP-kormány. Az olyan univerzális ellátásokat, amilyen például a családi pótlék és a GYES, a Fidesz-KDNP-kormány drasztikusan leértékelte, ellenben a jövedelem- és munkateszthez, sőt a magatartásteszthez kötött támogatások burjánzásnak indultak, miközben a segélyezési küszöböt központilag csökkentették. A „munkaalapú társadalomban” az univerzális ellátások elkoptak, a segélyeket csak szigorú, de sokszor értelmetlen feltételek és ellenőrzés mellett lehet igénybe venni, miközben a közmunka vagy éppen a képzés nem csatornázza át az érintett állampolgárokat az elsődleges munkapiacra. Eközben az adókedvezmény típusú költségvetési kiadások meredeken emelkedtek, a tehetősebb rétegek előnyét szolgálva.

A gyermekszegénység terjed Magyarországon

Nem csupán a kirívó példák, hanem a százezreket érintő napi nyomorúság lett osztályrésze a gyermekeknek. A Fidesz-KDNP-kormány azonban ezzel mit sem törődve, közömbösen szemléli a sanyarú gyermeksorsokat.

1) **A Fidesz-KDNP-kormány látványosan leértékelte – anyagi és erkölcsi értelemben is – a családi pótlékot.** A vele szemben előnyben részesített támogatási formák mindegyike a társadalom tehetősebb csoportjai felé húz, ezt a kutatások is bizonyítják, mégpedig egybehangozóan¹. Ez még akkor is így van, ha az évtized közepén a gyerekek utáni adókedvezmény leírhatóvá vált a járulékokból is, ezáltal az alacsonyabb keresettel (és ily módon alacsonyabb személyi jövedelemadó befizetéssel) rendelkezők is valamivel jobban ki tudják használni a lehetőséget. A családi pótlék devalválása ugyanakkor együtt járt a családi pótlékra támaszkodó társadalmi csoportok megbélyegzésével is, magatartási tesztjükkel (óvoda- és iskolalátogatási kötelezettség) és munkavállalási szándékuk megkérdőjelezésével.

A Fidesz-KDNP-kormány úgy hivatkozik az iskolai ingyenes étkezésre és tankönyvjuttatásra, mint a családi pótlék emelésének alternatív eszközeire. **Ezt a fajta paternalizmust** (természetbeni ellátás révén a „megfelelő” helyre irányítani, s nem közvetlenül a családoknak adni a nekik szánt pénzt) **a magyar társadalom nagy része támogatja, amit tudomásul kell vennünk.** Ennek azonban nem mond ellent az, hogy a pénzbeli ellátás

¹ http://real.mtak.hu/84679/1/MT_szikra_tavolodas_az_europai.pdf

emelése is megtörténjen, s így a gyerekeknek otthonra is jusson enni- és olvasnivaló, internet-hozzáférés és általában jobb szociális körülmények.

A Fidesz-KDNP-kormány azonban még a jelenlegi válság idején sem hajlandó a családi pótlék emelésére, ami ahhoz vezet, hogy ez a támogatás nem tud olyan védőhálóként működni, amely lehetővé tenné a gyermekes családok alapvető biztonságát.

2) A Fidesz-KDNP-kormány mostohán kezeli a GYES-t, helyette a kevésbé rászorultakat támogatja. A szülők – döntő többségükben az anyák – legkésőbb a harmadik évben már keresik a munkába való visszatérés lehetőségét a GYES leértékelése miatt. A GYES és a GYED egymáshoz való viszonya az Fidesz-KDNP-kormány gondolkodásában hasonló a családi pótlék és az adókedvezmények viszonyához. A korábbi munkavállaláshoz kötött GYED plafonösszegét többször is megemelték, sőt a GYED Extra révén arra is lehetőség van, hogy az is igénybe vegye a két évre járó teljes összeget, aki ezt megelőzően visszatér a munkaerőpiacra. Holott ez egy keresetpótló támogatás, amelynek éppen a keresetkiesést kellene kompenzálnia. Ráadásul ez az ösztönzés azoknak az esetében történik ilyen erőteljes mértékben, akiknek egyrészt volt munkájuk a gyermekvállalás előtt, másrészt magasabb is volt a keresetük hiszen ezért érte meg nekik a GYED-et választani. 2021-től tovább növekszik egyébként a CSED összege is, amely szintén kizárólag a korábban munkaviszonnyal rendelkezőket segíti.

3) A bölcsődei ellátás sokat fejlődött az uniós pénzeknek köszönhetően, s ennek sokan érzik az előnyét. Viszont még mindig csak 51 ezer férőhely áll rendelkezésre (a tervezett 70 ezerrel szemben), és ez a férőhelyszám magában foglalja a családi, a munkahelyi és a mini-bölcsődék kapacitásnövekedését is. A bölcsődefejlesztés csak részben gyermekjóléti kérdés, **a nappali gyermekfelügyelet biztonságos és szakmailag megalapozott megoldásának döntő szerepe van a nők foglalkoztatásának javításában, és a nők gondozási terheinek csökkentésében.** Ehhez azonban nem csak férőhelyekre, hanem a bölcsődei dolgozók nagyobb anyagi megbecsülésére is szükség lett volna.

Emellett a fejlesztés előnyei egyenlőtlenül oszlottak el, komoly területi különbségekkel, és ezek az egyenlőtlenségek a már eleve meglévő egyenlőtlenségeket tovább növelték. Tény, **hogy több helyen vált elérhetővé a bölcsőde valamilyen formája, de a növekedés azokban a régiókban javított a legkevesebbet a helyzeten, ahol a legnagyobb szükség lett volna rá.** Az is tény, hogy miközben körülbelül 2600 betöltetlen bölcsődei hely van az országban, közel 2700 gyermek felvételét

férőhely hiányában utasították el, ami arra utal, hogy a férőhelyek nem követik az igények földrajzi eloszlását. Ezt bizonyítja az is, hogy a bölcsődei helyek 42 százaléka Budapesten és Pest megyében található, és az is, hogy a férőhely miatti elutasítások 41 százaléka az ország keleti régióiban történt a KSH adatai² szerint.

A fiataloknak súlyos megélhetési gondjaik vannak

A fiatalok harmada nem feltétlenül Magyarországon képzei el a jövőjét, aminek fő oka, hogy a sokukat érintenek anyagi nehézségek.³ A fiatalok harmada saját bevallása szerint éppen kijön a jövedelméből, míg közel tizedük arról vallott, hogy rendszeres megélhetési problémáik vannak, s mindez még a vírusjárvány előtti adat. A leginkább kiszolgáltatott csoportot a roma fiatalok alkotják, ebben a csoportban 12 százalékuk nélkülözések között él, 44 százalékuknak rendszeres megélhetési nehézségei vannak, és 32 százalékuk is csak éppen, hogy kijön a jövedelméből.

1) **Jelenleg az önálló felnőtt élet elkezdéséhez nagyon kevés intézményesített segítséget kap a legfiatalabb korosztály.** A 2022-re beharangozott kampányfogás, a személyi jövedelemadó elengedése sem érdemi segítség. Csupán egy szűk réteg számára jelent létbiztonságot a szülőktől érkező, stabil pénzügyi támogatás.

2) **A pályakezdő fiatalok többségének elérhetetlen cél a saját lakás megszerzése.** A generációk közötti támogatást a lakásvásárláshoz csak a jelentős megtakarításokkal rendelkező családok engedhetik meg maguknak, viszont a magyar lakosság harmada él olyan háztartásban, amelynek nincsenek megtakarításai. Szintén ekkora az aránya azoknak, akiknek viszonylag kevés megtakarítása van, de ebből nem tudnák még három havi költségeiket sem fedezni. A fennmaradó harmad tud csak hosszabb távú befektetésekben gondolkozni, de ezeknek a háztartásoknak is csak egy része képes ingatlanbefektetésbe belevágni.

3) **A tankötelezettségi korhatár 16 éves korra való leszállítása miatt nem az „iskolakerülés” vagy a szülők gondatlansága okán esett ki több mint kétszázezer 18 év alatti fiatal az ellátásból, hanem azért, mert lemorzsolódtak, idő előtt kihullottak az iskolarendszerekből, és senki nem is próbálta bent tartani őket. Szegény és alsó-középosztálybeli családok gyerekeinek ezrei előtt zárult be a továbbtanulás lehetősége 2010 után. A**

² <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/kisgyermnapkozbeni/gyermnapkozbeni19.pdf>

³ http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf

családi mintakövetésen túlmutató ok, hogy a hátrányos helyzetű fiatalokat nem készíti fel a közoktatás a továbbtanulásra.

4) Az egyetemisták között 1% az aránya azoknak, akiknek az apja legfeljebb 8 általánost végzett, míg a szakmunkásképzőkben ugyanez az arány 33%. A nehéz szociális körülmények közül érkező fiatalok nem engedhetik meg maguknak a felsőoktatással járó kiadásokat, illetve tartanak az anyagi nehézségeket áthidaló diákhiteltől. Az egyetemi városokban sokak számára családi támogatás nélkül megfizethetetlenül magasak a megélhetési költségek. Ezt tükrözi, hogy az egyetemisták közel harmada dolgozik valamilyen formában a tanulmányai alatt.

Terjed a szegénység az idősök körében

A fejlett társadalmak a 21. század első felében a népesedési ciklusnak abban a fázisában vannak, amikor emelkedik az átlagos életkor, és csökken a gyerekszám. E két tényezőtől adódik a társadalom idősödése, ami döntő befolyást gyakorol számos kulcsfontosságú területre, a foglalkoztatásra, a nyugdíjrendszerre, az egészségügyi ellátási szükségletekre. Magyarország ma riasztó példáját nyújtja annak, hogyan keletkezik a demográfiai változások nyomán újabb egyenlőtlenség-dimenzió, ugyanis a várható élettartamban és az egészségesen leélt éveinek számában, valamint a kitolódó időskor miatt szükségessé váló szolgáltatások elérésében óriási eltérések mutatkoznak az iskolai végzettség, a jövedelmi helyzet és a lakóhely szerint egyaránt.

1) Világjelenség a gondoskodási válság. Az időskorúak, pontosabban a magukról gondoskodni egyre kevésbé képes nagyon idős emberek, illetve a demenciától vagy más krónikus betegségtől szenvedő öregek ellátását egyre több esetben kell valamilyen szervezett, intézményi módon megoldani. Magyarországon a piaci árat megfizetni nem tudó és az igényekhez képest szűkös közfinanszírozási kapacitásokhoz hozzáférni ugyancsak képtelen emberek és családok maguk látják el a szükséges ápolást, gondozást. Mindezt fizetetlen munkaként, saját anyagi, fizikai és mentális erőforrásaikat felélve, vagy legalábbis mélyen alulfizetett munkaként, jó esetben valamilyen e célra létrehozott segély igénybevétele mellett.

2) Magyarországon az ápolási díj emeléséről a Fidesz-KDNP-kormány csak a 2018-as civil akciósorozat hatására döntött, de az a minimálbér szintjét így is csak 2022-re éri majd el, és kizárólag azok esetében, akik gyermeküket ápolják. Akik más hozzátartozójukról,

családtagjukról – tehát például a szüleikről – gondoskodnak, azok csak kisebb összegben részesülnek.

Egy 2019-es, az idősellátásról szóló tanulmány⁴ szerint gondozás szempontjából az egyedülálló idősök a legrászorultabbak. A 65 év feletti egyedülálló emberek száma meghaladja a félmilliót, míg a 65 év feletti népesség összlétszáma 1,8 millió. Az idős korosztály 39%-a küzd súlyos mozgásszervi vagy érzékszervi korlátozottsággal, ami sokuk számára a háztartási tevékenységek ellátást is megnehezíti. Gyakoriak a mentális problémák, a depresszió, és ma körülbelül 200-250 ezer embert érint valamilyen mértékig a demencia. Ennek esetszáma az előrejelzések egybehangzó állítása szerint egyre növekedni fog a következő évtizedben. Demencia esetén a végső stádiumban nagyon magas szintű, 24 órás gondozási szükséglet áll elő, ami jelentős költséggel is jár.

Mindehhez képest Magyarországon az idősgondozásra fordított kiadások a GDP arányában a 0,5 százalékos európai átlag alatt vannak. **Súlyosan hiányosak az ellátási kapacitások, például házi segítségnyújtás szolgáltatást a korcsoport 7%-a, míg idősök otthonában történő ellátást csupán 3%-uk tud igénybe venni.** Házi segítségnyújtást minden településnek kötelezően biztosítania kellene, de csak a települések 80%-ban létezik egyáltalán ez a szolgáltatás. Egyenlőtlen a kapacitások eloszlása, és egyenlőtlen a hozzáférés esélye is. Az idősothoni elhelyezésre várók száma mostanra már megközelítette a 28 ezret⁵.

3) A háztartásban végzett gondozói, ápolási, felügyeleti feladatok terén a meg nem fizetett családi segítségnyújtás az, ami sokaknak egyre nagyobb terhet jelent. Mégpedig pontosan ott, ahol nincs pénz valamilyen piaci szolgáltatást vásárolni – kiváltandó a közösségi szolgáltatások elégtelenségét –, ami elsősorban a nők helyzetét befolyásolja negatívan a háztartásokon belül, állapította meg egy átfogó kutatás⁶ 2018-ban. Ez hozzájárul a nemek közötti egyenlőtlenségek fennmaradásához vagy fokozódásához is.

4) A Fidesz-KDNP-kormány sem a férőhelyeket, sem a (jól megfizetett) szakemberek számát nem bővítette az idősellátásban, hiába évtizedek óta ismert tény a társadalom idősödése, és volt megjósolható az ezzel kapcsolatos gondoskodási szükséglet folyamatos növekedése. Az önkormányzatok által nyújtott házi segítségnyújtásra és gondozásra a koronavírus-járvány miatti lezárások és az idősök fokozott

⁴ <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/15410.pdf>

⁵ http://szocialisportal.hu/documents/10181/202037/Varakozoi_jelentes_2019_november.pdf/9555b89c-682d-2ae2-186a-28b84c7d9883

⁶ <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14461.pdf>

veszélyeztetettsége miatt most különösen nagy teher nehezedik. Az intézményi ellátásban, legyen az magán vagy állami egyaránt hosszú várólisták vannak, és sok pénzbe is kerül a bejutás, ami a jövedelmük, illetve vagyonuk, nem pedig a szükségleteik szerint szelektálja a gondozásra-ápolásra szorulókat.

5) A gondoskodási válságból fakadó egyenlőtlenségek különösen nagy erővel érzékeltetik a hatásukat a koronavírus-járvány és az abból eredő gazdasági válság idején. A megnövekedett feladatok mázsás súllyal nehezednek az ellátórendszerekre és különösen az alacsony keresetű, illetve az egyszülős családokra. A kiegészítő munkalehetőségek megszűnése, az alapvető fogyasztási cikkek magas inflációja, az egészségügyi segítséghez való hozzáférés beszűkülése különösen nehezé teszi a hozzátartozójukat ápolók, gondozók helyzetét, akik minden korábbinál nagyobb anyagi és pszichés nyomás alá kerültek az elmúlt hónapokban. Ez a feszültség nem viselhető el hosszú távon, és az anyagi támogatás bővítése legalább az anyagi presszió enyhíthetett volna valamit.

Leépült szociális ellátórendszer

A 2010 utáni évek a túlzott központi szabályozást és a helyi viszonyok teljes figyelmen kívül hagyását hozták magukkal. A központi szabályozás határozta meg a már-már abszurd rászorultsági tesztek alkalmazását, odáig menően, hogy hány centiméter magas lehet a fű a segélyért folyamodó állampolgár udvarán. Ebben az évtizedben a rászorultak szinte teljes jogfosztást élnek át, miközben az önkormányzatoknál csaknem egyedül a közmunkaelosztás – egyébiránt igen nagy – hatalma maradt, és mód sincs a jobban célzó, a problémákhoz hozzáilleszhető szociálpolitikai megoldások alkalmazására.

1) A Fidesz-KDNP-kormány segélyezési rendszere arra a téves alapgondolatra épül, hogy a rászorultak segítésénél sokkal fontosabb az ellenőrzésük. Az alacsony és nehezen hozzáférhető segélyek látszólag az adófizetők pénzének őrzését biztosítják, valójában azonban tetemes költséggel járó adminisztratív eljárásokat működtet a kormány annak érdekében, hogy végül ne oldja meg a társadalmi problémákat, amelyek így újra és újra jelentkeznek. Tetszetős az a gyakori érvelés, hogy nem halat kell adni, hanem halászni kell megtanítani azt, aki éhes, figyelmen kívül hagyja azt, hogy a mai napi halra is nagy szükség van. Nem szólva arról, hogy ha a segélyek is alacsonyak, nehezen elérhetőek, és egyúttal a

munkához jutást segítő szolgáltatások igénybevétele is nehézségekbe ütközik, akkor valójában se hal nincs, se háló.

2) **A szociális ellátások között ma lényegében nincsen olyan segélyfajta, ami pusztán azért járna, mert az adott egyén, család, háztartás jövedelme a szegénységi küszöb alatti, és azt a segélyezett szabadon felhasználhatná saját szükségletei önálló mérlegelésével.** Mind a jogosultság, mind a felhasználás szigorú életviteli, adminisztratív és egyéb feltételekhez kötött, azzal a nem is titkolt szándékkal, hogy a rászorulóknak lehetőleg ne is férjenek hozzá a segélyhez, ne akarják igényelni azt, vagy ne tudják összegyűjteni az ehhez szükséges összes információt.

Az a paternalista gondolkodásmód is szerepet játszik ebben, ami egyrészt bizalmatlan a rászorulóval szemben, eleve visszaélést gyanít – holott a jogosulatlanul segélyhez jutók aránya mindig is töredéke volt a segélyben nem részesülő rászorulóknak –, másfelől jobban tudja, mire van szüksége valakinek a saját nehéz élethelyzetéből adódó problémáinak leküzdéséhez, mint ő maga. A segélyezésnek soha nem lehet célja, hogy tartóssá váljon, de az agyonszabályozott és az indokolt szükséglet mértékét el nem érő segély nem alkalmas arra, hogy a problémát kezelje, így csak újra termelődik – aminek következtében a rászoruló afféle „visszaesőnek” tűnik, holott csak nem kapott elegendő mértékű és a szükségletének megfelelő segítséget.

3) **A segítő szakmák megbecsültségének hiánya, az intézmények és feladatok alulfinanszírozása, az ezekből adódó problémák maguk előtt görgetése sehova sem vezet.** Miként az se, hogy a szociális ellátásokat a segítség helyett az adminisztráció és a hatósági feladatok felé tereljék. Az elmúlt tíz évben általános és bevallott politikai irányként ez működött, brutális nyíltsággal és erővel. Ezzel szemben a szociális ágazat maga is alkalmas lenne arra, hogy munkaerőt szívjon fel, egyúttal jobb karban lévő munkaerőt biztosítson a gazdaság számára – ahelyett, hogy mint jelenleg, a nem megfelelően működő ellátások adminisztratív biztosít munkahelyet.

4) **Magyarország az utolsók közé tartozik az Európai Unióban a szociális védelemre fordított kiadások GDP-arányos rangsorában.**⁷ Az ide sorolt kiadások nagy részét a (társadalom felső részére célzott) családtámogatások és a nyugdíjak teszik ki, amelyekben még viszonylagosan tartjuk a lépést másokkal, így tehát minden másban, az intézmények működtetésében is tetemes az elmaradás. Márpedig a

⁷ <https://www.penzcentrum.hu/biztositas/sokkolo-mennyi-jut-a-magyar-nyugdijakra-csaladtamogatásra-bulgaria-szintjen-vagyunk.1105274.html>

szociális szolgáltatások szerepe igen jelentős lenne, hogy a pénzbeli és a természetben nyújtott ellátások hatásossága és hatékonysága növekedjen, ugyanis a szolgáltatások képesek azt az információs, jogi, mentális, és sok egyéb féle segítséget megadni, ami egy személy vagy család talpon maradásához vagy talpra állásához szükséges.

5) **A szociális ágazatban dolgozók bére a legalacsonyabb a nemzetgazdasági ágazatok körében**⁸. Ha az egyebek mellett a szegénységgel foglalkozó szakemberek maguk is a szegénység határán egyensúlyoznak, segítői kapacitásuk is mérsékelt marad, és ez nyilvánvalóan egyenesen vezet a ma is tapasztalt súlyos munkaerőhiányhoz az ágazatban.

A koronavírus-járvány különösen éles fénnel világít rá a szociális szakmák által végzett munka szükségességére, és arra, hogy már most is teljesítőképességük határán jócskán túl teljesítenek a szociális ellátásban dolgozók, s hogy bérük markáns emelése közérdek. Amellett, hogy a jelenlegi helyzet súlyos visszaélés a hivatástudatukkal, a megbecsülés hiánya napról napra tovább gyengíti a szociális védelem erejét, és ily módon a szociális szakma alávetett helyzete maga is egyik okává válik az állandóan megújuló deprivációs ciklusoknak.

Kiszámítható életkilátásokat!

A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy az univerzális ellátásokat emeljük, azokat, amelyek az adott csoportok, élethelyzetek vonatkozásában lényegében alapjövedelemként funkcionálhatnak, kifejezik a társadalmi szolidaritást, és egyúttal széles körben kiszámítható életkilátásokat teremtenek. Ehhez a célkitűzéshez olyan közpolitikát javaslunk társítani, amelynek révén a magyar társadalom nagy többsége direkt módon jár jól. Az egyes célokra való fogékonyság akkor formálható cselekvéssé, ha a szép szavak mellé az egyes társadalmi csoportok érdekeltté tétele is társul. Ezért a szociális ellátások támogatásának emelését javasoljuk a GDP mai 13,8%-ról 18%-ra.

Garantált szociális (megélhetési) minimumot mindenkinek!

A Magyar Szocialista Párt garantált szociális (megélhetési) minimum bevezetését javasolja, olyat, amelyhez a társadalmi támogatás megszerezhető. Annak elismerése, hogy mindnyájan a társadalmi tagjai vagyunk, és mindnyájunknak jogunk van a minimális jövedelembiztonságra az egész társadalomra nézve előnyökkel jár, az

⁸ <https://mfor.hu/cikkek/makro/a-szakmai-minimalbert-iden-sem-fogja-elerni-a-szocialis-dolgozok-atlagbere.html>

állampolgár számára pedig kiszámítható támogatást jelent. A koronavírus okozta válság egyértelmű tanulsága, hogy bármikor egy krízis közepette hirtelen és tömeges jövedelemvesztés következhet be, és az is, hogy a munka jellege átalakulhat.

A garantált szociális (megélhetési) minimum különböző formákban juthat el az állampolgárok különböző csoportjaihoz. A garantált szociális minimum így az alábbiakat jelenti:

- a gyermeket nevelőknél az anyasági támogatás radikális emelését; az alanyi jogon járó családi támogatások (családi pótlék, GYES, GYET) megduplázását, az ellátások értékállóságának biztosítását;
- a nyugdíjasok esetében a közösségi javak és szolgáltatások, jövedelemkiegészítés és szociális juttatások együttesét, amelyek a nyugdíjjal együtt biztosítják a létminimum szintjének elérését;
- az álláskeresőknél aktívan részt vevőknek a bérük 60%-át, de minimum a létminimumot elérő jövedelempótló támogatást, amelynek folyósítási időtartama 9 hónap;
- a közmunkások és a bevezetendő támogatott foglalkoztatásban résztvevők esetében a mindenkori minimálbért;
- a társadalmi hozzájárulást megvalósító munkaképes emberek esetében, (képzésen vesznek részt, csecsemőt vagy kisgyermeket, illetve önmagukról gondoskodni képtelen időseket otthon gondoznak) a mindenkori minimálbért;
- akiknek a közmunka, a támogatott foglalkoztatás vagy a társadalmi hozzájárulás révén sincs jövedelmük, a létminimum szintjét elérő támogatást a közösségi javak és szolgáltatások, jövedelem és szociális juttatások együttese révén.

Mindent a gyermekekért!

Átfogó és számos intézkedést tartalmazó gyermekvédelmi és szociális támogatási rendszer kiépítése lehet a megoldás, ha tenni akarunk a gyermekek boldogságáért.

1) A Magyar Szocialista Párt a családi pótlék megduplázását és utána értékállóságának megőrzését javasolja, de nem javasolja a gyermekek utáni adókedvezmény összegének csökkentését, viszont növelését sem. Az adókedvezményen keresztül gyermek támogatás hátránya, hogy az alacsony jövedelműek közül nem minden gyermekes család tudja igénybe venni teljes összegben a gyermekenkénti adókedvezményt.

Ennek kiküszöbölése érdekében javasoljuk olyan kiegészítő családtámogatás (kiegészítő családi pótlék) bevezetését, amellyel minden érintett adókedvezményre jogosult család hozzájut az adókedvezmény alapján elérhető gyermekekénti támogatáshoz. Az a célunk, hogy a családi pótlék ismét a gyermekek pénzbeli ellátásnak és a családok szociális biztonságának központi elemévé váljon. (A mai családi pótlék duplájára emelése esetén egyébként az alapösszeg még mindig csak a lengyel családi pótlék forintra átszámított értékének kétharmadát tenné ki.) Ugyanakkor megtartani, sőt erősíteni javasoljuk a differenciálást a több gyermeket nevelők, az egyedülálló szülők, valamint a tartósan beteg vagy fogyatékos gyermekeket nevelő családok javára. Megtartani javasoljuk a meglévő egyéb kedvezményeket is, így a négy- vagy többgyermekes anyák kedvezményét, a 25 évnél fiatalabbak, és az első házások kedvezményét is.

2) A Magyar Szocialista Párt a GYES súlyának növelését, valamint törvényben garantált indexálását javasolja. Ugyanakkor a hároméves otthontartózkodás munka-ellenőztönző hatását nem az időtartam korlátozásával, hanem több ingyenes bölcsődei hellyel és valóban működő foglalkoztatást segítő szolgáltatásokkal javasoljuk ellensúlyozni. Az MSZP álláspontja szerint a GYES kötelező apahónapjainak előírásával, vagy legalábbis az apahónapok erőteljes népszerűsítésével és anyagi ösztönzésével a nők munkapiaci visszailleszkedése, a férfiak nagyobb háztartáson belüli szerepvállalása is elősegíthető. Kulcskérdésnek tartjuk a GYES összegének emelése mellett, a GYES és a GYED összegének egymáshoz közelítését és a foglalkoztatási szolgáltatások ténylegesen segítő és elérhető működtetését, összehangolásukat a szociális ellátórendszerrel. A GYED Extra vagy a CSED plafon nélküli működtetése semmilyen szakpolitikai és fiskális megfontolás alapján sem látszik indokoltnak.

3) A Magyar Szocialista Párt több térítésmentes bölcsődei hely létrehozását javasolja, valamint a férőhelyek regionális értelemben arányos, pontosabban a gyereket vállaló családok térbeli elhelyezkedését lefedő elérhetőségét. Támogatni javasoljuk azt, hogy a kistelepüléseken mini bölcsődék jöjjenek létre, míg a nagyvárosokban a nagyobb munkáltatókat erőteljesebben ösztönözzük a munkahelyi bölcsődék létesítésére. Ugyanakkor a bölcsődék ügye sem egyedül a férőhelyekről szól. Meghatározónak tartjuk olyan szabályozási, vagy éppen a dolgozók terhelhetőségét, a létszámukat, munkavállalói rugalmasságukat érintő kérdéseket, mint az intézmények nyitvatartása, továbbá a bölcsődei dolgozók nagyobb anyagi megbecsülése, hogy csökkenhessen a pályaelhagyás mértéke, és többen válasszák munkahelyül a bölcsődéket.

Befektetés a jövő generációkba

A Magyar Szocialista Párt a minimumörökség bevezetését javasolja a fiataloknak, amely segítséget adna az önálló felnőtt életkezdéshez, a generáción belüli és generációk közötti vagyoni egyenlőtlenség mérsékléséhez. Az állam takarékszámán gyűjtene a fiatalok számára kötött felhasználású megtakarítást, amit minden 18 évet betöltött fiatal felhasználhatna, akinek nem korlátozott a döntési képessége. A minimumörökséget egyrészt lakhatásra (albérleti és rezsiköltségekre, új lakás vásárlására), másrészt felsőoktatási képzés vagy másfajta felnőttképzés (esti iskola, szakmai képzés, nyelvtanfolyam) tandíjának finanszírozására lehetne költeni.

A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy az állam minden 18 évnél fiatalabb, állandó magyarországi lakcímmel rendelkező magyar állampolgárnak egy Esélyteremtő Megtakarítási Számlát nyisson, amelyre 300 ezer Ft összegű kezdő megtakarítást helyezzen.⁹ Ezt minden évben további pénzeszegekkel gyarapítaná addig, amíg a támogatott fiatal el nem éri a 18 éves kort – a növekmény mértéke a család anyagi helyzetétől függően degresszív lenne. A két végpont: a megélhetési minimum alatti jövedelemmel rendelkező családokban a gyerekek számlája évi 300 ezer forinttal növekedne, míg a legtehetősebb családoknál az állam nem növelné további hozzájárulásokkal a számlán lévő összeget. A kettő közötti helyzetben lévők 50 ezer forintonkénti skála szerint kapnák meg az évenkénti növekményt.

Az MSZP azt javasolja, hogy a felhasználás előtt álló megtakarításokból az állam hozza létre a Jövő Generációk Pénzügyi Alapját, amit háromféle módon fektetne be. Az alap 50 százalékát államkötvényekbe fektetnék, ezzel legalább rövidtávon mérsékelve a kezdeményezés pénzügyi költségeit. A teljes alap 25 százalékával a hazai tőkepiacot stimulálnánk: a megtakarításokat alacsony kockázatú, magyar tulajdonú tőzsdei cégekbe fektetnék be. A megtakarítások fennmaradó részét (a teljes alap 25 százaléka) megújuló energiaforrásokkal és más zöld technológiákkal foglalkozó, hazai és nemzetközi vállalatokba fektetnék be. A befektetési stratégia eredményeként legalább az infláció szintjével azonos hozammal lehet számolni, ami biztosítani tudja a fiatalok minimumörökségének értékállóságát.

⁹ A számításainkban azzal a megoldással kalkuláltunk, hogy minden 18 évnél fiatalabbnak nyitnak ilyen számlát a bevezetés pillanatában. Az újszülöttnak 18 évig gyarapodik a számla, a bevezetés pillanatában 10 éves gyerekeknek pedig 8 évig. Tehát minden gyerek kap valamit, de aki a bevezetés után születik, az élvezheti ki a programot teljes egészében.

Magyarországon a 18 év alatti korcsoportokban éves bontásban 89 és 102 ezer fő közötti fiatal van. Modellszámításunk szerint a mellékletben szereplő támogatási összegekkel számolva ez az első évben 513 milliárd forint, a Jövő Generációk Alapjának felét államkötvényekbe fektetve nettó 261 milliárd forintnak megfelelő költségvetési kiadást jelent, egy év múlva viszont már csak 372 milliárd forint – nettó 199 milliárd forint költségvetési kiadás – lenne ez az összeg, ezt követően pedig a mostani demográfiai trendek alapján enyhén tovább csökkenne a kiadások szintje. A költségvetési forrásokon túl meg kell vizsgálni annak a lehetőségét is, hogy az EU kohéziós alapjaiból származó támogatások fordíthatóak-e a minimumörökség finanszírozásának céljára.

Az Esélyteremtő Megtakarítási Számla kötött felhasználásának célja, hogy ez a jelentős állami újraelosztás ne felelőtlen fogyasztást ösztönözzön, hanem a fiatalok előtt álló valós problémák leküzdésében nyújtson segítséget.

- A minimumörökség intézménye azoknak a fiataloknak tudna támogatást nyújtani az otthonteremtésben, akiknek ebben családjuk csak korlátozottan vagy egyáltalán nem tud segíteni. A létbiztonság alapjainak lefektetésével azt az ígéretet nyújtja a fiataloknak, hogy nem csak külföldön lehet biztosított a boldogulásuk. A legszegényebbek a minimum örökségből 4 évig tudnának fenntartani egy fővárosi albérletet, vagy egy 40 négyzetméteres vidéki lakás vételárának a 70%-át fedezné (átlagos lakásárakkal számolva).

- Azonban a fiatalok közötti egyenlőtlenség nem csak lakáshoz jutásukat érinti, hanem a fiatal korban felhalmozott tudástőkét is. A minimumörökségből a hátrányos helyzetű fiatalok finanszírozni tudnák a fizetős felsőoktatási képzéseket is. A rendszer kiépülését követően a legszegényebb fiatalok számára a minimum örökség (5,7 millió forint) az egyetemi tandíj mellett a kollégiumi költségeket is fedezni tudná az egyetemi évek alatt. Még a közepes jövedelmi kategóriába tartozó fiatalok minimum öröksége (2,1 millió forint) is fedezni tudná a legtöbb egyetemi alapszak tandíjának akár egészét, de az állami egyetemeken lévő legdrágább alapszakok költségének is minimum 70%-át.

Gondoskodást az időseknek!

A Magyar Szocialista Párt olyan szociálpolitikai programot javasol, amely csökkenti a családtagok gondozási és pénzbeli kötelezettségeit, illetve a családtagok közötti függőségeket, ami jelentékeny beruházást igényel az intézményhálózatba és az azt működtető tudás létrehozásába,

megtartásába, fejlesztésébe. A könnyítések és a választási lehetőségek valódivá válása – mivel a házi ápolás, gondozás és a gyerekfelügyelet – elsősorban a nőkre nehezedő kötelezettségek, a nemek egyenlősége, a közöttük fennálló munkamegosztás kiegyenlítése irányába is jelentős lépés lenne.

1) A Magyar Szocialista Párt gondoskodási társadalmi szerződést, az ápolásbiztosítás intézményének bevezetését javasolja, hogy a társadalom idősödésének következményeit ésszerű intézményi megoldásban kezeljük. A gondoskodási társadalmi szerződés keretében egy idősödéssel szembenéző társadalom hajlandó megfizetni a saját szülei, nagyszülei nemzedékéről való gondoskodást, azért cserébe, hogy ezek az anyagi, fizikai és mentális terhek ne egyenként és kiszámíthatatlanul sújtsák az egyes személyeket és családokat. Ez egyúttal garanciát nyújtana minden leendő idősnek, tehát valamennyi állampolgárnak: nem arra kell egy életen át pénzt spórolnia, hogy elkerülje a megalázó helyzetbe sodródást akkor, amikor már nem tud magáról a korábbi módon gondoskodni. A gondoskodási társadalmi szerződésnek ki kell terjednie a fogyatékkal élőkre és a krónikus betegségben szenvedőkre, illetve az ő hozzátartozóikra is. Az ehhez kapcsolódó hosszabb távú megoldás lenne a társadalombiztosításba integrált ápolásbiztosítás létrehozása, amely az ápolási és gondozási közszolgáltatások fenntartójaként és finanszírozójaként működne.

2) A Magyar Szocialista Párt gondoskodási rendelvény bevezetését is kezdeményezi, hogy az ellátásra jogosult maga válassza ki a szociális szolgáltatások kínálatából a számára elérhető legmegfelelőbb megoldást, a finanszírozó pedig közvetlenül erre költse el a támogatottat megillető összeget. Az intézmények normatív, illetve a családok esetleges anyagi támogatása helyett alkalmazandó rendelvények a szolgáltatási piac többszínűvé válását, minőségi versenyét és a szektorsemlegesség megvalósulását is segíthetik. Mindezt többlépcsős ápolási-gondozási támogatási eljárás keretében célszerű megszervezni:

- kezdve a háziorvosi vagy szakorvosi szükségletfelméréssel, folytatva az ápolás-gondozási rászorultság mértéke és jellege által a szükséges szolgáltatási típus meghatározásával.

- Jövedelemvizsgálatra is sor kerülne, s ennek, illetve az ápolási-gondozási szükséglet költségének összevetésével állapítják majd meg a támogatás összegét.

- Ezt követi a rendelvény kiállítása, amely tartalmazza az ellátásra jogosultság alapját, az elismert, illetve megállapított ápolási-gondozási

szükségletet, az ehhez tartozó elismert ápolási-gondozási szolgáltatás típusát, valamint ezek alapján az ápolási-gondozási támogatás összegét.

- A következő lépés a szolgáltató kiválasztása, az utolsó pedig az igénybevétel ellenőrzése, a teljesítés igazolása és a rendelvénnyel való kiegyenlítése lenne.

Állami és önkormányzati, nonprofit és piaci szolgáltatók egyaránt megtalálhatnák a helyüket e rendszerben, a rászorultak szükségleteit is jobban ki lehetne elégíteni, miközben a jelenleginél kevésbé volnának kiszolgáltatva anyagi helyzetüknek.

Mindez természetesen nem csak az idősgondozásban, hanem a fogyatékossgal élők, tartós betegségben szenvedők ápolási-gondozási szükségleteire is alkalmazható lenne. A rendelvevények kibocsátója és a szolgáltatásvásárló – ha létrejön – a társadalombiztosítás (ápolásbiztosítás) lehetne.

3) A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy addig is, amíg kiépülnek az új intézmények, első körben az ápolási díj minimálbérhez kötése és minden ellátásra szoruló csoport esetében a minimálbér szintjére emelése – tehát a gyerekek és más hozzátartozókat ápolók között tett kormányzati megkülönböztetés megszüntetése –, az érintettek régi követelésének elfogadása történjen meg. A minimálbér szintjére emelkedő ellátás az otthonápolás munkaviszonyként történő elismerését is jelentené. Figyelemmel kell arra is lenni, hogy a családok, szülők, hozzátartozók egy része kényszerből, intézményi megoldás hiányában választja az otthoni gondozást, amihez nélkülözhetetlen a szakmai segítség, egészségügyi felügyelet és pszichológiai segítségnyújtás. Így tehát az otthonápolást végzők tevékenységét sem önmagában, hanem rendszerszerűen, az ápolási-gondozási ellátások más elemeivel összhangban szükséges átgondolni és rendezni.

Erős és sűrű szociális hálót!

A közigazgatás 2012-es átszervezésével a helyben választott önkormányzatoktól a kormány által kinevezett kormányhivatali és járási szintekre kerültek sok egyéb mellett nagyrészt az önkormányzatok szociális jogkörei, intézményei és (a feladatellátáshoz addig sem elégséges) pénzügyi forrásai is.

Miközben bizonyos tevékenységek könnyebben szervezhetőek több település együttműködésével, s ezért a Magyar Szocialista Párt nem a „mindent vissza!” politikát javasolja, hanem az önkormányzatok

markánsabb szociális szerepvállalását, mert az a helyben jellemző élethelyzetek, problémák jobb ismerete miatt élet- és célszerű. Az önkormányzatok ma is élnek a települési támogatás név alatt futó helyi krízissegélyezés eszközével, ám a pénzbeli ellátások jó részét – a forrásokkal együtt – elvették a helyi döntéshozóktól. Ezek egy részének visszaállítása indokolt, különösen a szabad felhasználású pénzbeli segélyezésé, amelyhez a (legalább részleges, és a szegényebb települések esetén nagyobb arányú) központi normatíva is hozzátartozik.

Az MSZP álláspontja szerint a települési segélyezés nem jelentheti a helyi kiskirályok korlátlan hatalmát a rászorulóknak felett, ahogy a diszkrecionális döntések elharapózását sem. Éppen ezért a szabályozásban is vissza kívánjuk szorítani a magatartási, életviteli, a magánéletbe beavatkozó elvárások és ellenőrzések lehetőségét.

A Magyar Szocialista Párt a szabad felhasználású készpénzsegély bevezetését is javasolja, és azt különösen indokoltnak tartjuk a jelenlegi válsághelyzetben. A szabad felhasználású segély biztosítása a garantált szociális minimum része, hiszen egy minimális jövedelemszintre mindenkinek a bevételeit ki kell egészíteni, ha azt a munkából származó keresete, illetve más ellátások felhasználása után sem éri el. Szabályozással lehet elérni, hogy ösztönözzön a munkára, másrészt, ha a minimálbér kellően magas, akkor a legmagasabb minimumjövedelem sem helyettesíti a legalacsonyabb keresetet.

A munkakeresésnek és a munkavállalásnak vannak olyan minimális feltételei, amelyek csak akkor teljesülnek, ha a civilizált életvitel pénzügyi kondíciói fennállnak. „Ahhoz is kell egy kis pénz, hogy egy kis pénzt keressünk”.¹⁰

A Magyar Szocialista Párt tudatában van annak, hogy a szociális szolgáltatások elérhetőségének és hatékonyságának növelésében nélkülözhetetlen szerepet játszanak a szociális szférában dolgozók, ezért erőteljes azonnali béremelést fog biztosítani a szociális szakmákban.

¹⁰ Bánfalvi István előadása az MSZP Deák körében.

Melléklet

A Magyar Szocialista Párt javaslata a minimumörökség progresszív sávjaira

Család egy főre jutó nettó jövedelme	Esélyteremtő számlára való éves utalás összege	Esélyteremtő számla becsült egyenlege a minimum örökség bevezetése után...*				18 éves korra, 18 évvel
		1 évvel	4 évvel	10 évvel	18 évvel	
Megélhetési minimum alatt (<94.820 Ft/családtag)	300 000	600 000	1 500 000	3 300 000	5 700 000	
Kevesebb, mint a megélhetési minimum 125%-a (<118.525 Ft/családtag)	250 000	550 000	1 300 000	2 800 000	4 800 000	
Kevesebb, mint a megélhetési minimum 150%-a (<142.230 Ft/családtag)	200 000	500 000	1 100 000	2 300 000	3 900 000	
Kevesebb, mint a megélhetési minimum 175%-a (<165.935 Ft/családtag)	150 000	450 000	900 000	1 800 000	3 000 000	
Kevesebb, mint a megélhetési minimum 200%-a (<189.640 Ft/családtag)	100 000	400 000	700 000	1 300 000	2 100 000	
Több, mint a megélhetési minimum 200%-a (>189.640 Ft/családtag)	0	300 000	300 000	300 000	300 000	

*A számlákon lévő összeg az éves állami támogatásokon felül, a befektetések hozamával növekedni fog, ez nincs feltüntetve a táblázatban jelölt összegekben.